

Pobl Vreizh

5L

Genveur-C'hwevrer 1982 - niv. 138

E porzh ar Gelveneg

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

3° listennad

P. Lorient, RFA	20,00
A. Ropars, Kanada	45,00
L. Bodivit, Fouenant	20,00
M. Lescop,	
Mareil s/Mauldre (78)	70,00
P. Le Saux, Bro-Suiss	10,00
M. Corbin, Benac'h	10,00
I. Ar Fur, Paris (75)	20,00

195,00

Diwar al listennadoù kent . 1815,00

War-un-dro 2010,00

Ma 'z eo bras an dale etre an niv. 136 hag an niv. 137 (pewar mis !), etre an niv. 137 hag an niv. mañ (138), ez eus bet nebeutoc'h eged ur mis. Fiziañs hon eus e vo adtapet an dilañs ganeomp, hag e teuy er-maes an niverenn 139 (Meurzh-Ebrel 1982) araog fin mis Ebrel...

Ho pezet, lennerion ha komananterion ger POBL VREIZH, ho pezet ar vadelezh d'hon digareziñ ewid an

dale bras a zo bet. Ken hir eo bet ma krede da lod e oa aet POBL VREIZH d'an traoñ ! N'eo ket n'eo ket... Med gwir eo, abaoe daou-zeg vloaz ma'z eus eus POBL VREIZH, ne oa ket bet gwelet ker bras dilañs, nag abaoe m'ema ar memes heni e penn an traoù (abaoe an niverenn 76). Diskouez a ra an dilañs-se, memestra, pegen bresk eo ar wask vrezhoneg, dreistoll ar wask politikel. Sklaer eo iwe n'eus ket paoter a skrivagnerion vrezhoneg... Ewid skrivañ barzhonegoù, danevelloù pe romantoù, c'hoazh, c'hoazh e vo kavet unanig bennag. Med ewid kemer ar garg eus ur gelaouenn ken amjeestr ha POBL VREIZH, ne vez ket gwelet an dud o tont d'an daoulamm ruz ; ne vezont ket gwelet o'n em bilad, evel ma rae gwechall Kernewis ha Gwenedourion da geñver pardon bras sant Serves benniget (patron muiañ karet Sant-Serves Kallag), ewid goùd gant pere e vefe douget limaj pe relegoù ar sant bras-se : bras, a-dra-sur, peogwir e oa ar mestr war an amzer, ha peogwir e c'helle, dre e vrec'h galloudus, herzel ouzh ar rew diwezad (an heni gwashañ toud, a vont war ed tener tud Kernew-Uhel pe war heni paotred kadarn ar Vro-Pourlet (sañset, ar re a zouge ar sant a wele ar rew diwezad o vont kuit diwar o zro hag o vont war edegi « ar re all »). Ken bras e vese ar bec'h, ma voe lazhet un den ur wech...

Nann 'vad, ewid kemer karg POBL VREIZH, n'eo an emgann na par na kar da heni Sant-Serves. Ha pa vo lâret mad, n'eus emgann ebed. Deuet eo POBL VREIZH er-maes KANT EIZH GWECH HA TREGONT, lakaet e-barzh ar gont an niverenn-mañ, heb ma vefe bet kavet an afer na

souezhus na burzhodus, na sort ebed : un afer boutin meurbed zo ase, tra kén. Ewid doare, e teu POBL VREIZH er-maes anezi he hunan, e-gis-se, braw, war he zrankilite, war he fassianted, war he flijadur... arsa, braw... Goùd a rit, lennerion ha komananterion ger, goùd a rit ervad n'ema ket tre an traoù er mod-se. Hag e vez red da unan bennag kemer war e choug, n'eo ket relegoù sant Serves, med ar bec'h en deus assantet sammañ. Neuse, truez, memestra ! Hag arabad da zen ebed kén pellgomz d'an ti-moullerezh ewid lâret o fegement d'ar vicherourion a vez eno o kempenn POBL VREIZH ha traoù all : gwir eo ema an dale da vezañ lakaet war gont an ti-moullerezh un tamm bennag, med an afer-se zo etre ar re a zo e karg eus POBL VREIZH ha rener ar stal-se... Divalaw eo bet kavet ar bellgomzadenn-se gant ar vicherourien... Ha p'eo bet lâret an traoù d'an heni a zo e karg eus POBL VREIZH, n'eo ket bet laouen, eñv kennebeud, gant ar c'heloù. N'eo ket abalamour ne oar ket gant piw eo bet gwraet an taol — ha n'ema ket o klask goùd —, med abalamour e kav dezañ ez eus traoù na vezont ket gwraet. Gwell-a-se ma'n deus fellet d'al lenner gredus-se diskouez ar mall bras a oa warnañ da lenn e gelaouenn hirc'hortoset : amañ, ya, e komprenomp ! Hag e c'hellomp roiñ da c'hoùd d'al lenner entanet-se en deus bet an absolvenn digant Annie, Jacques, Titine, Michèle, Jean hag ar re all ! Forzh penaos ne oa ket bras na marwel e bec'hed, ha pardonet zo bet dezañ kalz peogwir en deus karet kalz ! Evelse bezet gwraet...

POBL VREIZH

POBL VREIZH

KOMANANTOÙ

komanant-bloaz : 50 L
skoaz : adaleg 70 L
estrenvro : 70 L
an tamm : 5 L

KRP ROAZON
2746-79
CCP RENNES

Ti-Moullerezh « Iroise »
29200 Brest
Rener ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.A. 50 091
1500 skwerenn

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e
brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant
Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L pe ouzhpenn (1)
Estrenvro : 70 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2746-79

PIGNOMP EN TREN ADARRE...

Pewar mis zo eo bet en em vodet strollad-difenn ti-gar **Rosporden** : ur vodadeg ouzhpenn ? N'eo ket. Er wec'h-mañ ema an trec'h gant difennerien linennou hent-houarn Breizh. Possubl e vo en-dro pignad en tren aliessoc'h, e **Rosporden** hag e **Kemperle**, ewid **Bro-Gernew**.

Gwall stard eo bet an emgann e **Rosporden**. Daw eo bet lakaad an tren da chom a-sav meur ha meur a wech, enebñ ouzh ar flied a damalle an dud diwar fotoioù. Diw wech o deus ranket pemzeg den eus **Rosporden** (en o zoues tri UDB) mont dirag les-varn **Kemper...** Pa ouier e vese President ar C'homite, hag a zo iwe maer **Rosporden**, o tennañ war dreñv ewid lakaad ar vanifesterien da chom sioul, e c'heller krediñ o deus ranket lod all eus isili ar C'homite kaoud kalz startijenn. Med, er wech kentañ ma harpas an tren er garioù-se, e voe 22 a dud o pignad e-barzh e **Rosporden**, ha 32 e **Kemperle** : sed ase ur respont sklaer, hag a ziskouez e oa ezomm bras da lakaad an tren da chom a-sav eno.

Ar pezh a zo bet gounezet diwar goust ar SNCF n'eo koulskoude nemed nebeud a dra, n'eo nemed un tamm trec'h bihan, e-keñver ar pezh a zo da gaoud. Nag a linennou bet serret, evel **Rosporden-Konk-Kernew**, pe zoken distrujet, lamet, diverket, evel **Rosporden-Karaes**, **Montroules-Karaes**, **Kastellin-Karaes** ! Pevare e c'hello ar Vretoned mont eus **Pempoull** da **Gonk-Kernew** gant an tren ? Pevare e c'hellint mont, buan, gant an tren, eus **Brest** da **Naoned**, ha dreistoll dont en-dro, heb chom sac'het e **Kemper...**

Ha penaos mont gant an tren beteg **Karaes** ? Ur C'hemperad e vo daw dezañ sevel abred, sur, tapoud un tren kentañ a gasso anezañ beteg **Landerne...** Eno, gant un tamm chañs, e kavo un tren all — med ra gasso gantañ traoù da lenn, rag moarvad e vo red dezañ gortos — ; an tren-se (ur **Brest-Paris** bennag moarvad) a gasso anezañ beteg **Gwengamp**. Gant un tamm chañs adarre, e kavo eno un tren, pe un otorañh, ma vo kasset gantañ, a-benn ar fin, beteg **Karaes** ! A-benn neuse e vo tremenet meur a meur a eurwezh.

Un den eus **Karaes** a fello dezañ mont beteg **Naoned** gant an tren a ranko kemer kemendall a bassianted. Pe ez ay dre **Roazon** (**Karaes - Gwengamp - Roazon - Redon - Naoned**), pe ez ay dre **Gemper** (**Karaes - Gwengamp - Landerne - Kemper - Gwened - Redon -**

Naoned), e vo red dezañ ober un tamm braw a d Tro-Vreizh !

Ha bremañ emaer o prometiñ deomp un TGV. Da lâred eo ur mekanik o kass ar Vretoned buannoc'h eus **Roazon** da **Paris**, pe ar c'hontrol. Perag dalc'hmad **Paris** ? Ha perag an darempredoù dalc'hmad ken diaes eus ur gêr a Vreizh d'eben ?

Ar pezh a vank deomp, aes eo gweled, eo ur framm, ur rouedad linennou hent-houarn ewid Breizh hag ar Vretoned. Ur gouarnamant newez zo bet lakaet e penn an traoù. Mad tre. Med chom a ra ken kreisennet ar sistem hanwet Frañs. Ewid an hent-houarn, ewid an heñchoù roial, ewid ar gourhentoù, ez eo heñvel-mil ar rouedad : ur wiadenn-gewnid. Ha dalc'hmad **Paris** en daou benn eus an traoù : ul lost-post, un toull-strap, ur pej, un hent-dall. Gant piw 'vo torret ar sistem o lakaad **Paris** da bal ha da dermen ? Pegoulz e c'hello ar Vretoned mont **aes**, gant an tren pe gant ar c'harr-nij, eus o c'hêrioù dezo da gêrioù all ar Frañs pe an Europ, heb strebotiñ, dalc'hmad hag ingal, war ar skoilh hanwet **Paris**.

Pegoulz un TGV eus **Roazon** da **Roskanvel**, hag unan all eus **Derval** da **Lanhouarne** ?

N'emaomp ket o farsal hebkén. Gant pris an essañs, gant dañjerioù an hent-bras, n'eus netra surroc'h, netra marc'hadmatoc'h eged an tren. Med red 'vez gelloud pignad e-barzh ! Bez' e oa gwechall e Breizh ur rouedad heñchoù-houarn, fallig awalc'h a-dra-sur (ar « réseau breton », ur metr ledander

dezañ hebkén), med d'an nebeutañ e oa unan ; ha daoust ma ne oa ket ur gar e kement parres zo e Breizh, e oa memestra unan el lodenn vrassañ eus ar c'hêrioù-kanton, lakaomp.

Ema an dilabour oc'h ober e reus e Breizh, kement hag araog an 10 a vis Mae 1981... Perag ne vefe ket savet ur steuñvenn a labourioù bras ewid Breizh, kement ha roiñ labour d'ar re a zo o klask, ha, war ar memes tro, kement ha roiñ da Vreizh lod eus an isframmadurioù he deus ezomm, ma paoueso da chom warlerc'h ha lakaet diaes dre ma n'eo ket bet moderniset hor bro e koulz.

Med ewid ma vo tizhet an oll draoù-se, ewid ma teuy an huñvre-se da wir, ewid ma vo gwraet ar burzhud-se, eo daw deomp kaoud un dra hag a seblant bezañ diaes da silañ e-barzh penn ar C'hallaoued : an emrenerezh. Ya, gant ur Vreizh emren, ma vefe ar Vretoned mestr war o zraoù, m' o defe arc'hant d'ober ar pezh a gavfent mad ewid o bro, neuse ya, e vefe savet Kompagnunezh Heñchoù-Houarn Breizh !

Loeis Kleac'h

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

GALWADENN DA LENNERION

« POBL VREIZH »

Emaomp en ur mare votiñ adarre : d'ar 14 a vis Meurzh ez ay un hanter eus sitoianed ar Frañs da roiñ o mouezhioù ewid heni pe heni eus ar gandidated o klask mont e-barzh ar C'husul Jeneral, da geñver ar votadegoù-kanton ; d'an 21 adarre, ewid peurachuiñ an abadenenn-se...

E Breizh ez eus 46 kandidat UDB war ar renk... N'eus ket bet kement-se biskoazh.

An dra-se a goust arc'hant.

Dija e Mezheven 1981, da geñver ar votadegoù da gass deputeed d'ar Gampr, he doa an UDB digefiet meur ha meur a vil lur newez. Berr mat e vez an arc'hant ganti dalc'hmad, hag ouzhpenn kement-se e kav meur a skoilh war he hent : mouezh Paris dalc'hmad o tont betek amañ dre ar wask, ar radio, an tele, ar Stad C'hall ken kreisenet ha biskoazh..., ha mouget e-se ur strollad « rannvroel » evel an UDB.

E-pelec'h e kav an UDB he zamm arc'hant ? N'eo ket diaes goñd : e godell an isili anezi, o roiñ o skodenn d'ar Strollad, e godell ar re a zeu d'an abadennoù savet ganti. N'eus teñzor kuzhet ebed...

Sed e vank dezi bremañ **200 000 lur** gall newez (20 milion a lurioù kozh).

E Mezheven 1981 ez eus bet lakaet ganti 15 kandidat war ar renk, heb ma vefe bet roet an tu dezi da gaoud dor zigor er radio pe en tele. Ase he deus fouetet 250 000 a lurioù newez. Pegement zo bet fouetet gant an RPR pe an UDF d'ar c'houlz-se ? Ur miliard a lurioù kozh, ewid paeañ **Alain Delon, Mireille Mathieu**, hag an « dinell vras » e **Paris** ewid bodadeg veur **Giscard**... Ya, deg milion a lurioù newez...

Diwar al lesenn savet gant re an tu dehoù ewid ar votadegoù, e ranker lakaad war ar renk 75 kandidat, d'an nebeutañ, eus ar memes strollad, ewid kaoud un tamm amzer da gomz er radio hag en tele. 15 kandidat UDB 'oa d'ar c'houlz-se. Ha pa vefe bet 33, da lâred eo kement ha ma 'z eus a bastelloù-votiñ e Breizh, e vefe bet heñvel ar jeu ewid an UDB... **J.-M. Le Pen** hag e b« PFN », ur strollad faskour hag eus an tu dehoù pellañ, en deus bet ar « gwir » da gomz hir amzer war ar « gwagennoù »-hont, daoust ma ne oa nemed 25 kandidat eus e strollad. Med roet en doa da grediñ e vefe 75... Ewid doare, n'eo ket bet kavet an disonestis-se grevus awalc'h ewid herzel doutañ ha douzh e re a gomz er radio hag en tele...

Bremañ ema an tu kleiz gall e penn an traoù. Gwell-a-se, ewid ar pezh a sell ouzh an tu kleiz. Med Gall eo a galon hag a efed. Da lâred eo e chom kreisenet, ha zokén techet eo d'en em greisennañ muioc'h-mui...

N'eo ket deuet ar mare, eveljust, da deuler an UDB d'ar blotoù. Ar c'hontrol an heni eo. Poent bras eo bremañ, p'eo aet an tu kleiz e-barzh, ober wardro Breizh, pelloc'h. Ase ema kefridi an UDB. Muioc'h c'hoazh eged araog, ema he dever komz en hanw ar Vretoned.

Mignoned « Pobl Vreizh », mignoned Vreizh, delc'her a ra ar stourm ewid ur Vreizh sokialour da vont en-dro. Arc'hant avad a ranker kaoud bremañ.

Sammet eo an UDB gant an dle... N'hellomp ket lesel anezi da vont d'ar strad diwar ar samm ponner-se. Ezomm

he deus Breizh eus ur Strollad politikel breizheg. Ezomm he deus an UDB eus ho kwenneien.

20 milion ne vezont ket kavet ken aes ha tra dindan troad ur marc'h. Med kavet e vezont, kavet e vint. Ganeoc'h emaint, ul lodenn anezo ataw.

Kassit deomp ho kwenneien eta, kur ha lur, deg lur ha deg lur, kant lur ha kant lur, mil lur ha mil lur, 'vel ma karit :

— dre gKRP : UDB, CCP ROAZON 2365-78 ;

— dre chekenn-vank, kasset d'an UDB (gant ar meneg « Objectif 20 millions », pe, e brezhoneg « Pal an 20 milion »), BP 304, 29273 Brest Cedex.

Diwar vremañ, bennozh ha trugarez vras deoc'h oll, a-berzh.

Teñzor er broadel an UDB

Ema **PLANEDENN** (kelaouenn dri-misiieg « lennegel » e brezhoneg) o paoues embann he niverenn ziwezaf (9/10) ; gouestlet eo, penn da benn, d'ar barzh **Armand ROBIN**, bet lidet 70^e deiz-ha-bloaz e c'hanedigezh, ha 20^e deiz-ha-bloaz e varw.

A-hed ar 104 a bajennadoù-mañ, en deus strivet Fañch **MORVANNOU** da voned an donnañ possubl e personnelezh **A. ROBIN**, palevarzhet ma 'z eo bet bugel, etre un tad rust hag ur vamm garantuz, ha warlerc'h etre sewenadur e gawell hag heni desket er skol.

Ewid henn ober, ez eo aet

MORVANNOU da furchal en oll bennadoù bet skrivet diwarbenn **A. ROBIN** (bez' ez eus ur bern notennoù, 177 en oll) o reizhañ amañ hag ahont un nebeud fasioù, da skwer madoù ha danvez tud **A. ROBIN**.

En ur sevel ar studiaden-mañ en deus **F. MORVANNOU** sklerijennet ene **A. ROBIN**. Med muioc'h ewid se en deus gwraet : en ur displegañ endro bugaleaj ar barzh da zoned, en deus an oberour liwet e daolenn wirion eus stad an traoù e Kernew Uhel, e penn kentañ ar c'hantved-mañ.

PLANEDENN, niv. 9-10, 1, Plassenn ar Marc'hallac'h, 29210 MONTROULES.

LABOUR GANT NEBEUD A BAEAMANT

Klewet 'vez alies eh omp bremañ ban ur c'his newez da vewañ : nebeutoc'h a labour, aessoc'h iwe, muioc'h a blijadurioù a beb sort, amzer da lenn, da vont d'ar sinema, d'an teatr, da vont da c'haloupad dre ar broioù estren pe ar rannvroioù epad vakañsoù hirroc'h.

Lakaet zo bet memes er gouarnamant newez ur ministr ewid an amzer « netra d'ober » ! Sur eo eo bet gwellaet an traoù goude ar bresel pewarzeg, ha muioc'h goude an heni diwezañ, med pell int da vezañ ingalet etre an oll. Kement ha gweled, kerzhomp d'ober un droiad dre staliou labour Bro-Gernew...

Gwelomp da gentañ wardu ti-lazhañ yer UNACO e **Brieg**. Mechañs goude ar grev bet kasset da benn gant an oll unanet, estrañjourien ha tud ar vro, eh ay gwelloc'h an traoù. Beteghenn, ba ti UNACO, e oa tostoc'h ar c'his-labour douzh re ar c'hantved diwezañ : eur ebed da achuiñ ; e-lec'h 6e deus an abardaez, alies e vez 8e, 10e, hanternos memes ! Kamionoù ha kamionoù yér o tont eus al lochoù bras war choug al labourerien : 230 000 bemdez. Eurwezhoù hir, red chom da veskañ an dour yén, e-toues loustoni ar yér, bouzalet gant trous ar mekanikoù ; war ar marc'had, ar mestrou bihan o huchal : « Ma ne blij ket deoc'h al labour, kerzhit d'ar gêr, tud awalc'h zo o c'hortos kaoud ho plass ! ». Hir eo bet an emgann ewid lakaad an Ao. **Bernard**, mestr UNACO, da soublañ : 250 miche-rour zo bremañ bar CFDT ; memes e ti UNACO eo bet trec'h an unvaniezh.

Ma 'z eo aessoc'h, eürusamant, ar gisioù-labour eged ban tier-lazhañ yér, e kaver ar memes kudennoù dre vras bar staliou-labour pesked, lejumaj pe kig-moc'h. Ingalig e vez kavet an usinoù-se ba melloù lochoù goloet gant follennoù-houarn, yén d'ar gouañv ha tomm-berw d'an hañv. Ne vez ket chalet ar renerien gant diaesterioù labour o implijidi ; forzh penaos e soñjont sur awalc'h ne dalv ket ar boan kempenn ar staliou-labour, p'emaint o vont da c'hounid muioc'h wardu **Dakar** pe **Agadir**, ewid pezh a sell douzh al labour-pesked, pe e-kichen **Paris** ewid al legumaj.

Er porzhioù evel **Konk-Kernew**, ema micherourien ar renkañ-bagoù gant 10 ha beteg 16 eurwezh an dewezh labour : gwelloc'h e kav ar vistri gounid diwargoust yec'hed al labourerien, eged adkemer 40 pe 50 micherour yaouank... Gounid, gounid ataw ! Er porzhioù c'hoazh, n'ema ket da vezañ c'hoantaet stad ar micherouresed hag ar vicherourien hag a vez bemnos, er

staliou pesked, o lodennañ ar pesketa-dennoù a vez degasset gant ar bagoù.

Bar sevel-tier, diouzh un tu, ma 'z eo bet aessaet al labour gant ar mekanikoù newez a gaver war ar santieroù, diouzh un tu all e ranker ober muioc'h tizh d'al labour, e-lec'h chom a-sav gant an amzer fall (« intempéries », e-gis 'vez lâret) : bremañ o deus ar vicherourien beb a vantell-c'hlaw, ewid chom dindan n'eus forzh pessort amzer.

AN DISTRO

Krouet ez eus bet e mis Genveur diwezañ ur gevredigezh herwez lesenn 1901, An Distro he hanw, ha lakaet ez eus bet er penn anezi daou gelenner, unan eus rann geltieg Skol-Veur Breizh-Uhel, Per Denes, egile eus rann geltieg Skol-Veur Breizh-Isel, Fañch Morvannou. Setu amañ ar pennad kasset da b-POBL VREIZH gant ar gevredigezh newez :

« Ar gevredigezh An Distro a fell dezi stourm ewid ma tistrofe d'o bro ar gelennerien yaouank, paket ganto arnodennoù ar c'h « CAPES » pe an « Agrégation » ha kasset da gelenn pell diouzh Breizh. Stourm a raio An Distro ewid ma vije dalc'het kont eus c'hoantoù ar gelennerien yaouank o deus goulennet distroñ da Vreizh ha kelenn brezhoneg e skolioù eil derez hor bro.

Beteghenn e rankont chom wardo eizh pe zeg vloaz en harlu — e norz pe e reter Bro-C'hall — da lavaroud eo 800 pe 1000 km eus o familh, o mignoned, o bro.

An Distro a gennig da beb kannad breizhad ha d'ar c'hevredigezhioù sewenadurel, skrivañ da vinistr an Deskadurezh c'hall, da vinistr ar Sewenadur ha d'an Aotrou Defferre, e karg eus an digreisennañ — ewid ma ehanfe an doare direizh-se da henwel kelennerien, hag a zo un doare da gastiz, dre an harlu, ar re a zo deuet a-benn da dremen arnodennoù diaes.

Ar gelennerien dedennet a c'hell skrivañ da : An Distro, 2, straed Constant Lancien, 29270 Karaes ».

E staliou all, evel ban tier ober-dilhad, eo tapet an dud ba kudennoù labour iwe, evel ober epad eurwezhoù ar memes taol daouarn.

Possubl 'vefe eveljust hirraad listenn an diaesamañchoù-labour, pa ouier ouzhpenn ez eo paeet al lodenn vrassañ eus al vicherourien-se gant ar SMIC, ewid kement a boan. Diaes eo kompren penaos e teuont ober a-benn da lojañ ha da vagañ o familhoù.

Ur rummad all en defe abeg da glemm iwe. War ar maes ha war vor n'ema ket an oll dud da vezañ lakaet da vourc'hisien vihan, pell alesse. Lakaet er-maes unan bennag pinwidig dre familh, ez eo gwall dapet ar beisanted ba jeu ar c'hapitalism, chiket etre ar varc'hadourien boued, ar c'h « Crédit Agricole », pe e vezont ober laezh, moc'h pe yér. Ataw produiñ muioc'h, gant nebeud a c'hounid, pa ne vez ket koll. Digalonekaad a ra lod anezo, hag e vezont gwelet, da vare ar c'hredi, o werzhañ o zier pe o douaroù, re verr an argant ganto 'mod-all da baeañ o c'hredioù... War vor, ma 'z a gwelloc'h un tammig ar paeamant, e ranker iwe ober eurwezhoù hir. Gant tud ar c'hêrioù e vez lavaret alies : « Ewid bezañ martolod, eo daw bezañ genidig deus ur porzh ». Delc'her a ra ar vicher da vezañ dañjerus : ur wech dre vare ez a d'ar foñs unan bennag deus **Konk-Kernew**, pe deus porzhioù ar Vro-Vigoudenn, pa 'z aont da rouediñ wardu mor kaled Bro-Iwerzhon.

Achuomp amañ hon troiennad diwarbenn kudennoù al labour e Bro-Gernew : n'hon eus gwraet nemed nijal dreist ; gweled a raomp koulskoude ez eus kalz traoù da wellaad c'hoazh... Araog, e ranko an Ao. **Henry**, paotr an amzer « netra d'ober », teuler ur sell war an tu-mañ, ma vo degasset ur chañchamant bennag hag aessaet da vuhez kaled labourerien hor bro-ni.

Hor roll-ni, re an UDB, eo pouesañ muioc'h war ar c'hudennoù-mañ, assambles gant ar sindikajoù ha strolladoù an tu kleiz, eveljust. Renkañ ar justiss, ober lesennoù ewid ar radio pe an tele : mad tre ; med arabad lesel a gostez stad labour ar vicherourien ; ahendall ne vef ar chañchamant nemed ur sac'h goulo.

Loeis Kleac'h

AR PESKETAEREZH

Beteg wardro ar bloaz 1950, ne 'h ae martoloded ar Vro vigoudenn da besketa nemed pa oa possubl dezo mont : epad an amzer vraw, adaleg mis Meurzh beteg mis Du. Pesketet e vese brilli, sardin (sprat hag anchoed), gant bagoù bihan dre lien peurliesañ. Araog ar bresel diwezaf, e oa un nebeud bagoù gant moteurioù-essañs, med ranket eo bet gortos ar bloawezhioù 1948-1950, a-benn gweled bagoù newez o tont : ar malamokoù dre vazout d'ober an drag.

Chañchet zo bet penn d'ar vazh gant ar bagoù-se : tu zo da vont d'ar mor a-hed ar bloaz, hañv-gouañv. O vont da chañch penn-da-benn ema an dachenn ekonomikel. Dedennus eo ar vicher newez : bez' zo pesked ha grilhed-sabl e-leizh, mad eo ar prisoù ; setu perag e weler tud pinwidig ar vro (konversanted pe berc'henned vras) o prenañ lodennoù bagoù.

Padoud a ray ar jeu-se un tammig amzer, beteg ar bloaz 1960 dre vras... Goude-se e vo gwelet tier-bank o tigorif war ar c'hostez (« Crédit maritime », da skwer). Gwraet e vo labourioù bras er porzhioù, ewid donnaad anehe, ledannaad ar c'haeoù, ober magasinoù pesked, hag all.

Dalc'het e vo epad pell c'hoazh da vont d'ar sardin epad an hañv, med dont a ray an drag da vezañ ar vicher gentañ. Goude 1965 e krogo un nebeud diaesterioù gant an drag, sed e vo

gwelet martoloded o vont d'ober « micherioù bihan », e-gis ma vez lâret.

Hiziw an deiz, ne vez kavet neblec'h kement a dud er micherioù pesketa e-gis er Vro vigoudenn, gant beb sort teknikoù ha beb sort bagoù.

An drag grilhed-sabl war an Nord a vez gwraet gant chalutierien (e koad pe e houarn), dezo triwec'h pe ugent metrad hirder ; pemp pe c'hwec'h den a vez war vourzh, oc'h ober tro-dro **Mor Iwerzhon, Iwerzhon ar C'hreisteiz hag Iwerzhon ar C'hornog**. Gant ar memes bagoù e vez paket ar pesked war an Nord, med e lec'hioù all, e kornog Breizh, « **Petite Sole** », **Shamrock** hag **Eussa**.

Diw sizhunvezh bennag e pad o zroioù ; lakaet e vez ar pesked hag ar grilhed er skorn, dezo da chom fresk.

Bihannoc'h bagoù (etre daou-zeg ha pempzeg metr) eo ar re a ya bemdez, gant tri pe bewar den, da zragañ beteg ugent mil war vor, e kreisteiz pe e merwent ar Vro vigoudenn. Pesketet 'vez grilhed-sabl dreistoll, degasset bew d'ar werzh, ha beb sort pesked : merluchoned, bouldoused, pesked plad, strogenn hag all...

Stank mat eo ar micherioù bihan, med ar re bouesusañ eo :

- al linennoù ewid ar sili, lod all ewid ar brilli (brizhili), lod all c'hoazh ewid ar braog ;
- ar c'hasioù ewid trapañ kranded, ligistri, chewr ;

— an drag-houarn-pilhored ,

— rouejoù tremailh ewid pesketa gwrac'hed.

Ar re a vez oc'h ober ar micherioù bihan-mañ e vez ganto kanojoù bihan, etre pemp ha deg metr, un den e hunan warne.

Ar rouejoù « eeun » a vez implijet gant bagoù un tammig brassoc'h, wardro daou-zeg metr ; tri den 'vez war vourzh hag e pesketont merlused, lioneged pe dorad, herwez ar mare.

Bez' e oa ar sardin ar sort pesked a vese pesketet ar muiañ, mes bremañ ne vez ket gwraet mui, nemed gant un nebeud bagoù eus **Sant Gwenole**.

E stêr **Pont 'n Abad**, e-kichen an **Enes-Tudi** e vez kavet beb sort kregilh : bilhoned, pilhored, meskl hag istr.

An dud hag an ekonomiezh

E karter **Ar Gelveneg** e konter, ewid ar bloaz 1980, 1813 a vartoloded, war 617 a listri, bihan pe vras.

Degasset ez eus bet war an aod 36714 a donennoù « traoù mor » en oll. Sevel a ra o zalvoudegezh da 350 milion a lurioù a-vremañ. E-keñver ar bloaz 1979, ez eus bet ur c'hresk a 7,6% ewid ar poues, hag unan a 16,5% ewid an dalvoudegezh. Prenet e vez ar pesked gant ar varc'hadourien er c'hrioù e **Loktudi, Leskonil, Ar Gelveneg** hag e **Sant-Gwenole**. Lakaet e vez ar pris gant ar varc'hadourien, herwez o ezommoù, pe ezommoù ar marc'had, e-gis 'vez lâret. Renket e vez ar pesked goude-se, da vezañ kasset e peb lec'h eus ar Frañs, warzu **Paris** dreistoll eveljust, med iwe warzu ar **C'hreisteiz** ewid ul lodenn vad.

CCI (« Chambre de Commerce et d'Industrie ») **Kemper** eo a ra wardro an oustilioù bras, ar magasinoù ha kement a vez implijet er porzhioù. Tennet e vez 6,5% diwar dalvoudegezh ar gwerzhioù a vez gwraet dindan ar c'hrie : 2% ewid intent ouzh ar porzh, 2% ewid **Komite Peskerezh Ar Gelveneg**, 0,1% ewid **Skol ar Vartoloded**, ha wardro 2% ewid an **OPOB (Organisation des Producteurs de l'Ouest breton)**.

E **Komite ar Peskerezh** e kaver dileuridi ar vartoloded (CFDT, CGT, « Autonome » ha CFTC), dileuridi ar varc'hadourien pesked, ha tud eus Minister ar Mor. Ledan tre eo tachenn labour ar C'homite : traoù sossial, teknikoù newez da besketa, penaos aosañ al labour, ha kement a sell douzh buhez ar martolod. Un dra a-boues eo komite **Ar Gelveneg** : mont a ra en-dro ha roñf a ra d'ar vartoloded mennosioù newez

Ar porzhioù hag ar micherioù

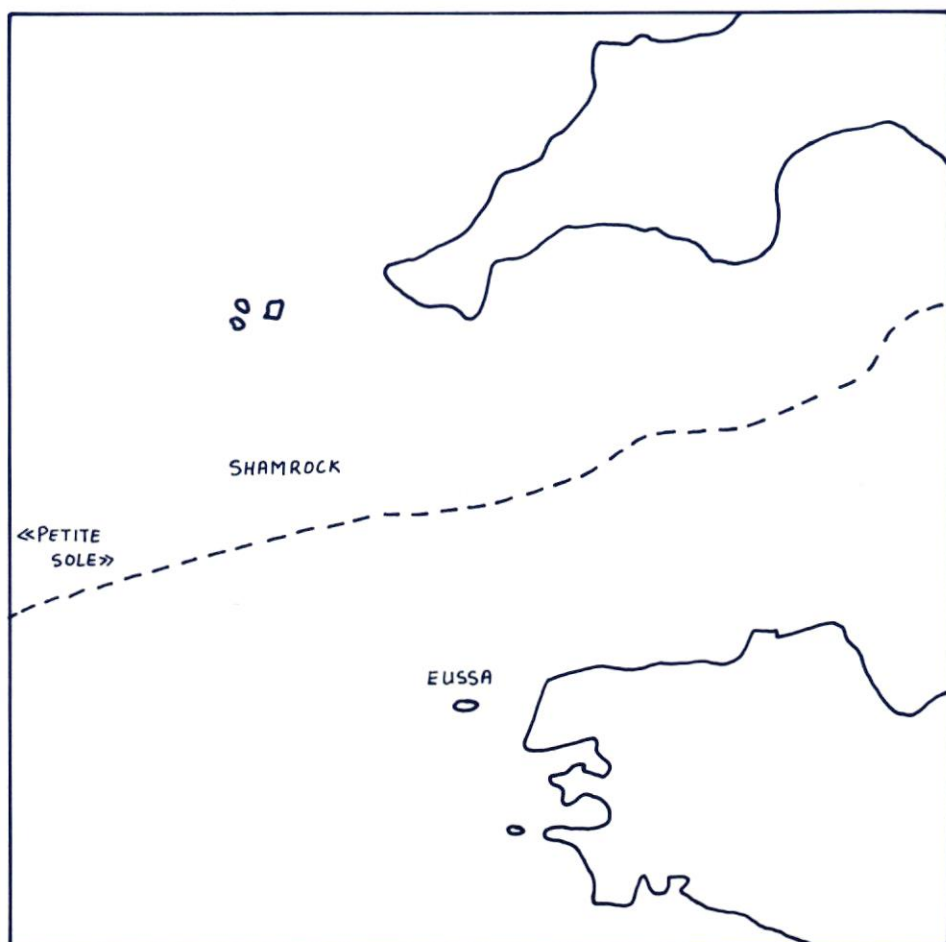
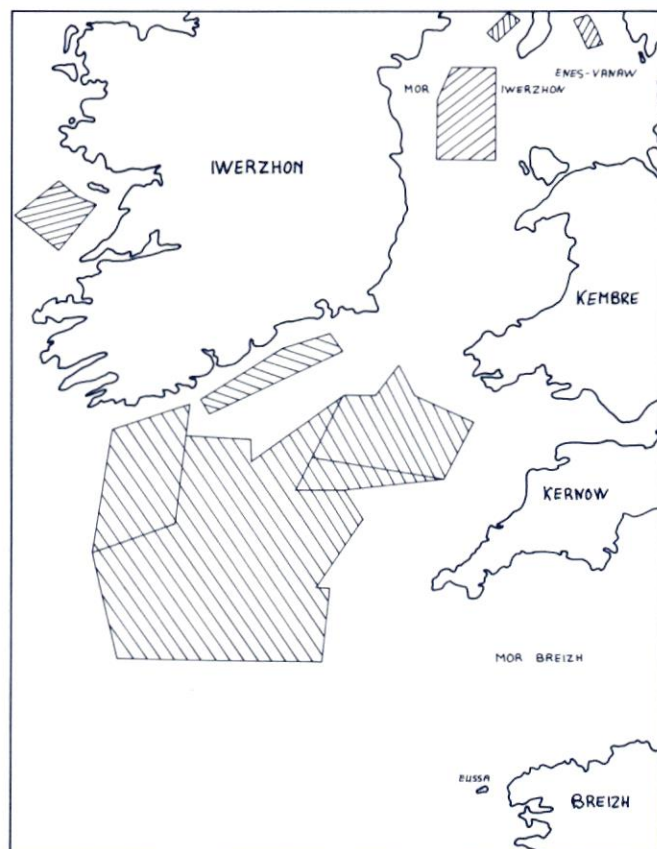
Porzhioù	Grilhed -sabl war' Nord	Pesked war' Nord	Drag war ar c'hostez	Micherioù bihan	Rouejoù	Sardin	Ton	Istr. meskl
Sant Gwenole	*		*	*	*	*	*	
Keriti				*				
Ar Gelveneg		*	*	*				
Leskonil		*	*	*				
Loktudi	*	*	*	*	*			*
Sant Maren			*	*				*
Micherioù mor a vez kavez e porzhioù ar Vro vigoudenn								

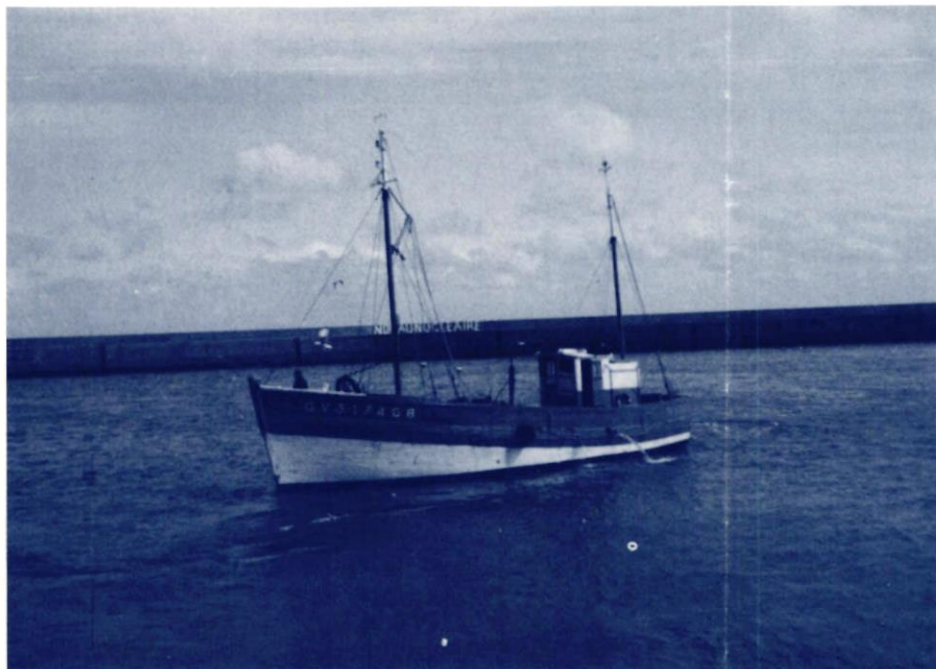
ER VRO VIGOUDENN

war dachenn an ekonomiezh pe war heni o c'hudennoù-micher. Gwraet e vez studiadennoù, beajoù er broioù all, ewid gweled penaos 'vez kont 'lec'h all (en **Danmark** pe en **Holland**, da skwer).

Gant ar besketourien o hunan e vez kaset an OPOB en-dro. Ema e karg ar gevredigezh-se prenañ ar pesked pa vez re isel ar pris lakaet gant ar varc'hadourien. Ar pesked a vez prenet d'ur pris « minimum » merket en araog gant an OPOB ha goude-se e vezont « labouret » e-barzh fritur «St Gué-Coop» renet iwe gant ar besketourien.

Tamm-ha-tamm e teu an traoù da chañch ; buannoc'h koulskoude eh a an teknikoù eged ar mennosioù, med abaoe un deg vloaz bennag, gant stourmoù ar vartoloded en o sindikajoù, er C'homite Peskerezh eh a ar jeu war wellaad. Med kudennoù a-boues, evel an amzer-labour, ar vakañsoù, ar pezh 'vez gwraet « conventions collectives » anezo, n'int ket diskoulmet c'hoazh, pell alesse. Kasimant ataw e vez perc'henn ar vag martolod eñv iwe : amañ n'eus ket armatourien vras, e-gis e **Konk-Kernew** pe en **Orient**.

Un nebeud sizhunvezhioù zo he deus displeget ar CGT he mennosioù diwar-benn ar mod da roñf d'ar martolod renerezh ar porzhioù, e lec'h CCI **Kemper...** Da grediñ zo en do ar vartoloded, un deiz zo o tont, ur sell war ar chadenn a ya eus ar peskerezh beteg ar gwerzh, heb disoñjal ar friturioù hag ar staloù da renkañ pesked (skornet, e « spilhennoù », plajoù da astommañ) : plassoù-labour a vefe tu da grouiñ sur awalc'h.

Bez' ez eo ar pesketaerezh lusker kentañ ekonomiezh ar Vro vigoudenn. Mont a ra mad awalc'h goude « steuñvenn adlañs » ar bloawezhioù diwezañ, med chom a ra un nebeud kudennoù ewid an amzer-da-zont : 1. Ponner-roc'h-ponnerrañ eo pris ar mazout. Ma c'heller kaoud kred e-barzh ar pezh a vez lavaret, ema Ministr ar Mor o studiañ ar gudenn-se. Gwelet e vo. 2. Bez' e c'hellfe Bro-Saos c'hoari ur jeu kontrol da interestoù ar vartoloded a ya da besketa nepell diouzh aotchoù ar vro-se. 3. Ma teu Bro-Spagn e-barzh ar Marc'had Boutin, e vo gwelet bagoù spagnol dre amañ e-leizh, ha peogwir e trapont n'eus forzh pessort pesked (re vihan hag all, d'ober bleud ganto), e vefe rastellet pishoc'h c'hoazh ar pesked, a zo dija o vont war zigreskiñ.

Med tu zo da renkañ an oll gudennoù-se, ha spi zo e chomo ar pesketaerezh bigoudenn bew buhezeg epad pell c'hoazh.

Kevrenn UDB ar Vro vigoudenn

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREŠT-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L (1)
Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2365-76

EN UR C'HOARI BOLOTENN

E kement parres, koulz lâred, e vez kavet ur skipailh football ba Bro-Gernew. Muioc'h eged ur c'hoari eo deuet ar c'hoari bolotenn da vezañ. Aet eo e-barzh mod-bewañ an dud. Paneved ar football e vefe gwall gousket an traoù er bourc'hadennoù a-ziwar ar maes e fin ar sizhun. A-drugarez dezañ e c'hell an dud en em weled aliessoc'h, e c'hell ar re yaouank diskouez o nerzh hag o yec'hed, ha chom tostoc'h ouzh o bro c'henidig. Ma zo ur gudenn vras gant ar boesson e Breizh, hag eveljust e Bro-Gernew, arabad krediñ, evel ma ra ar Prokolor **Constant**, e vo diskoulmet war an dachenn football, er c'hontrol memes, rag pa vez ar re yaouank o c'hoari, ne vezont ket o redek dre an ostalerioù.

Bar c'hluboù bihan, re un « Distrik » dre vras, ez vez ataw yac'h an traoù. Ma sav, ur wech dre vare, un tamm bec'h bennag, ne bad ket pell. Peb heni en deus e benn ! e-gis ma vez lâret. Dre ma talc'h ar baotred (hag a-wechoù ar merc'hed) da c'hoari ewid o flijadur hebkén, hag ar renerien da dourtal ewid enor ar gumun war dachenn ar sportoù, e talc'h iwe an traoù da vont plaen.

Sur awalc'h eo chañchet un tammig spered ar football abaoe ur pemzeg vloaz bennag : dre berzh ar skolioù eo bet gwellaet kalz an « teknik », med muioc'h « bourc'his bihan » eo bremañ eged hiziw. Ne vez ket mui an dispac'h pa en em gav « Moc'h gouez » **Treogad** dirag « Brochidi » **Plovan**. Er mareoù-se e vese an emgann kenkoulz e-touesk ar sellerien 'vel war an dachenn ! Kalz sewennoc'h eo an dud bremañ.

Bez' zo eveljust kluboù dezo ur spered mad er renkadennoù uhelloc'h eged re an « Distrik », **Gourlizon** da skwer, med ul lodenn vras anezo ema kleñved an orgouilh hag an arc'hant war o zro. Alies eh en em gav e penn ar c'hluboù renerien staloù-labour pe goñversañted, sed e teu ar football da vezañ ur sort afer koñvers. Paeet e vez da zont da c'hoari c'hoarierien eus an diavaes, ha lakaet a-gostez paotred ar gumun, pe ar « fallañ » anezo. Buan awalc'h e sav bec'h etre ar c'hoarierien : ne vez ket ingal ar yalc'had ewid an oll c'hoarierien, ha setu ur skipailh war goll, **Penmarc'h**, **Berne**, pe **Pleuneg** bremañ da skwer, ha na ped all c'hoazh, bet diskaret er baill kaoc'h gant ar jeu arc'hant !

Uhelloc'h c'hoazh, ban eil rummad, heni ar « pros » ez eo gwashoc'h an traoù : **FC An Orient** ez eo klañv awalc'h ar **Stade Quimpérois** iwe : ne oa nemed 800 den o selled outañ er match diwezañ... Nann, n'eo ket ar football un afer « nebtu », un afer rastellad miliardoù eo, un opiom ewid ur bern labourerien. Kerzhit da gomz eus kudennoù ar bobl pe ar sokialouriezh pa vez matchoù bras war an tele ! En Arjañtin, er **Mundial** diwezañ, en deus servijet ar football da lakaad ur pallenn war verzherien ar vro breset gant ar rejim a zo eno. Ya, bras eo an troc'h etre ur sport yac'h evel an heni a lak skipailh **Gwengad** da vont a-eneb da heni **Purid**, hag ar pezh a zeu da vezañ ar football « bras », ur c'hoariva broadelour ha kapitalist.

Loeis Kleac'h

Die bretonischen ortsnamen verstehen

Rag ewid an douristed eo e seblant bezañ bet savet al levrig-mañ (16 p.). « Un comble », a c'hellfemp lâred, rag abaoe re bell zo emañ an douristelezh oc'h ober he reus e Breizh, ha n'eo ket touristed er vro, med labour er vro, eo emaoamp o klask... Med peogwir e teuont memestra, ha peogwir n'o devez ket moarvad digarez, kalz, da glewed brezhoneg dre amañ, n'eo ket falloc'h — martese — displegañ dezo dre ar c'hairig-mañ ster an hanoioù-lec'h, a welont skrivet an vern penaos. Rag, mantrussad stad ar yezh e Breizh-lsel, ne vez hanw anezi mui, es-foran, nemed war ar pannelloù o kass d'ar c'hêriadennoù war ar maes. Chañs hon eus c'hoazh n'eo bet troet, war ar pannelloù-se, **Goarem Vras** pe **Penn ar Choat** pe **Kemper**, e **La Grande Garenne**, **Le Chef du Bois**, **Confluent...** Fiziañs hon eus memestra ne zeuio ket ar vezh diwezañ-se war-nomp...

C. vnys — E. island — D. Insel.

Chomet eo dishanw oberour uvel an tamm labour-mañ ; re bar da arzourion ar Grennamzer, n'en deus labouret namaed ewid « klod ar brezhoneg ». Dishanw... Lakaomp n'ema ket e hanw war ar c'hallerig : gwir eo n'eo ket hemañ ur hoier hanoioù-familh, mes unan hanoioù-lec'h... Ar pezh a zo sur eo e c'hellfe al levrig-mañ rentañ servij n'eo ket hebbén na da gentañ d'an douristed (na raont namaed tremen), med d'ar Vretoned, kozh ha yaouank, aet divem-
met, an darn vrasañ anezo ataw, zoken e-keñver diasezoù-eflenn hanoioù o bro.

Cuntelles keltek kesgwylasek
International Celtic
Kendalch Y Gynghres Geltaidd
Keltiek Geltaidd
Ponsandane hotel

Penzance

12-17 Ebrer / April 1982

KENDALCH KELTIEK ETREVRORDEI E KERNE - VEUR

CONGRES CELTIQUE INTERNATIONAL EN CORNOUAILLES 1982

LE THème "Etre d'ant une Manèr"
Celtic sera introduit par la Cornouaille.
Les Dilectes et les groupes de discussion
Rugby du Galles - Lesquels bilingue pour
les jeunes enfants "Speialur du" "Sed Mullig"
Les Breizhe - les co-operative de l'Irlande -
les publications en langues celtiques
L'Ecosse - la religion et le radio - les
Emotions pour les jeunes enfants - L'île de Man -
les écoles - l'éducation des adultes - la langue
Cornouaille pour les débutants - la musique celtique
la danse celtique - la liste Cornouailleuse Breizhe
les Langues - Le Mont St Michel (Cornouaille) -
travaux de la table de réunion (St-Jacques, Rennes, Nantes)
Mullig Omen (Rennes) Mullig Omen (Nantes) visite commente
par: Bim - les Antiquaires de Penzance
les Concerts - la jeunesse cornouailleuse, concert
international Breizhe western, "Breizhe", le quartier de
leun la langue "Dilectes" - il y aura la possibilité pour
des jeunes enfants en langue cornouailleuse (en breizhe)
de rencontrer "Dilectes" et de participer à leur travail
Information: Mrs Ann Jenkins, An Gwennec,
Leeds Town Hall, HAYES, REYNOW (Cornouaille)

Le Congrès des 12 au 17 avril 1982.
Penzance, Cornwallis
EN BREIZH CONGRES CELTIQUE ROZH AR BLEIZH SAINT MARTIN
DES CHAMPS, 29210 MORLAIX
CONGRES CELTIQUE INTERNATIONAL

EXCURSIONS • CONCERTS • ATELIERS • GROUPE DISCUSSION

PREZEGENNÔ • ABADENNOU • KENTelioù • FESToù • NOZ

KERNOWEG

N'eus ket gwall bell zo, e-barzh ur gasetenn anavezet kêr, e oa bet kemennet ur brezegenn « sur la langue cornique ». Vi-koukou pe get, e voe kemennet e vefe gwraet ar brezegenn diwarbenn « la langue coranique »... Adra-sur, n'eo ket gwall anavezet gant ar Vretoned yezh Kernow, marw gwir eo, med an heni tostañ (e-toues ar yezhoù keltieg, hag e-diabarzh ar skourr prede-neg) douzh ar brezhoneg eo ar c'hernoweg. N'he deus ket bet chañs yezh kozh Kernow: staget eo bet Kernow douzh Bro-Saos adaleg an 10^e kantved dija. Pa voe rannet an Ilis katolik roman er 16^e kantved, e fellas da tud Kernow, epad pell, chom katoliked roman, ha setu perag ne voe ket troet ar Skritur Sakr en o yezh, ha, forzh penaos, rediet e voe Kernowis da zont da vezañ Anglikaned memestra... Diwar neuse e voe torret krenn an ere etre Breizh ha Kernow, hag e fin an 18^e kantved e varvas ar c'hernoweg...

Un doare « revival » zo bremañ, med dister meurbed... Ewid ar Vretoned desket war o yezh, ez eo un dra vad iwe tapoud un tamm deskamant war ur yezh ken kur d'o heni.

Bez ez eo **Goulc'hen Pennaod** unan eus brezhonegerien hon amzer-ni a anavez ar gwellañ ar c'hernoweg. Embannet ez eus bet gantañ, e 1960 ur **Yezhadur berr ar c'herneveg** (« Hor Yezh »), ha warlene ur **Bref aperçu de la langue cornique** (« An Tribann ») ma 'z eo keñveriet ennañ geriadur hag ereadurezh an teir yezh predeneg (kem-braeg, kernoweg, brezhoneg).

Red e oa iwe ober anaoudegezh gant

lennegezh ar c'hernoweg, hag hi dister : un deg mil gwerzenn bennag e dorn-skrivañ misterioù ar Grennamzer, med iwe ur barzhoneg hir, ennañ daou vil gwerzenn gouestlet da « Bassion hor Salver », ha bet skrivet er 15^e kantved. Oberenn veur lennegezh Kernow eo, heb mar ebed, ha setu hi embannet gant **Goulc'hen Pennaod**, war gont embannadurioù « Preder », hag ewid

gounid ar vrezhonegerien desket... Skweriekaet eo bet an destenn gozh herwez reolennoù ar c'hernoweg a-vremañ, evel m'int bet diasezet gant **Morton Nance ha Retallaek Hooper**, ha bez' ez eus da heul un droidigezh vrezhoneg : bez' e c'heller e-gis-se gweled kerkent ar gerentiezh a zo etre an diw yezh, med iwe war bessort poentoù ez eus diforc'h...

Ur benweg newez da beurzeskiñ brezhoneg BEZHIN E BRO-LEON

Piw bennag en em laka da zeskiñ brezhoneg diwar netra, heb her c'hompren dija, a vez daleet war e hent gant meur a skoilh. N'eo ket e vefe ken diaes-se dezañ distripañ tammoù brezhoneg ; kompren ar re a gomz brezhoneg a-viskoazh, eno an heni 'vez an dalc'h, rag an dud vad-se n'int ket tamm ebed kelennerien a vicher.

Kement ha plaennaad an hent-se d'an deskidi, o deus paotred **AR FALZ** embannet un tamm levr, hag ez eus da vont gantañ ur vandenn

enrollet war ur gassedig. Petra 'vez klewet war ar vandenn-se ? Pennadoù-kaos, gant eizh a dud eus Bro-Leon, hag e komz ar re-mañ evel ma raont bemdez-Doue, da lavared eo en o rannyezh.

E-barzh al levrig e vo kavet, skrivet ger ewid ger, an oll gomzoù-se : mont a ra ar re-mañ d'ober un eurwezh selaou.

Hag, e-sêr pourchass d'an deskidi brezhoneg yac'h, ha distaget mad, ez eus bet klasket studiañ un danvez nebeud anavezet : micher ar bezhin e

Bro-Leon ; bezhinerien eo, pe eo bet, ar re a gomz : diwar o micher eo e komzont eta.

Piw bennag en deus c'hoant kaoud ar c'houblad traoù-se, bandenn ha levrig (mont a ra hemañ d'ober nive-renn 5 en he fezh ar gelaouenn **PLANEDENN**), n'en deus 'med skrivañ da :

AR FALZ, 1 plassenn ar Marc'hallac'h
29210 MONTROULES

en ur lakaad e-barzh e lizher ur chekenn a 40 Lur.

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Renner : Ronan Huon
komanant : 50 L - Studierien : 35 L
Teñzorier-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST.SERVAN 35400 ST.MALO - CCP 5349-06 PARIS

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier,
bodet ennañ skolaerion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur
skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !
(40L ewid 4 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez - 29245 PLOURIN-MONTROULES
KRP 430-20 H ROAZON

LIZHER HARLU

An newez-amzer o tostaad. An trede bloawezh eo din bezañ kelenner en Normandi. En harlu eta. O, gwashoc'h zo, pa anavezan, pe pa glewan hanw eus re all a zo en tu all da Baris, duhont er broioù krec'h. Deuet eo ar mare iwe, ewid kalz kelennerien eus Breizh hag eus Oksitania, da c'houlenn bezañ kaset en-dro d'o bro.

Kement-mañ 'lakae ahanon en deiz all da soñjal edo farsus klewed tud an tu dehoù, ha lod kàer eus an tu kleiz, o vont a-du gant ar re a stourm ewid ur... Stad vreizhad di-zalc'h ! Ya, kement-se. N'eo ket memes ewid ur paourkaezh Breizhig emren. Soñjit 'ta : red' vefe deomp produiñ e Breizh an tredan hon eus ezomm, emezo (memes ma 'z eus beteg re gant heni Bro Naoned dija). Mad kàer !

Pebezh farsite trist ha c'hoari pilpous ar politikerezh bras. Frankis Bro Frañs dre an tredan nukleel ? Gant uraniom estren ha kreisennoù war batromoù amerikañ ?

Anavezoud a ran-me meur a gelenner hag a soñj en o c'horn e talvez o empen dezo (unan eus brasañ produioù esporzhañ Breizh hag Oksitania) kement ha tredan ar re all ! Ha peur e vo savet ur greisenn atomik vras e kreis kêr Paris ? Ha pedavare e vo gouest ar Bikarded, an Normanted hag al Lorenis da vevañ emren a-fed kelennadurezh, e-lec'h rankoud gerwel ahanomp-ni d'o skoliata ?

M. Madeg

SPONTUS CIRCUS

Savet a-stroll gant **Strollad ar Vro Bagan**, bez' ez eo **Spontus Circus** ur c'hoariva klok ha liessort, ennañ, en tu all d'ar c'hoariva e hunan, teknikoù sirk, dañs, kan, margodennoù, maskloù...

« Krouet » eo bet **Spontus Circus** e **Montroules**, d'an 20 a vis Meurzh ; meur a abadenn all a vo goude-se :

- e **Plougerne**, sal Ti-Tremenac'h, d'ar 27/3 diouzh an nos, ha d'ar 28/3 goude lein ;
- e **Plougin**, d'ar 4/4, da 5^e ;
- e **Kemper**, d'ar 17/4 ;
- e **Pouldrusig**, d'an 1/5 ;
- e **Gwengamp**, d'an 29/5 ;
- e **Gwipavas**, d'an 30/5.

Ewid gouzoud hirroc'h, skrivañ da : **G. Kervella**, 12, ru Louis Pasteur, Brest. Pellg : 80.03.08.

UR METOD BREZHONEG GANT AN DAOLENN FELTR

LIRZH AR BREZHONEG

livre du maître

A CORNEC

Un dra a-boues bras eo deskiñ brezhoneg abred d'ar vugale e Breizh-Izel. Gwelloc'h-gwellañ e teu ar gerent hag ar gelennerien da gompren an dra-se...

Pessort gounid a c'hell kaoud ur c'hrouadur o teskiñ un eil yezh kehidi m'ema bihan ? (Ar yezh kentañ o vevañ ar galleg...). Digoret e vez e spered hag e vemor dehoñ. Diwar c'houzoud diw yezh e teuy fonnussoc'h ha brawoc'h d'un trede. Ouzhpenn-se e vo roet an tu dehoñ da zstum e-touesk tud e familh pinwidigezh ar safar hag an hengoun. E-keñver en endro, e vo komprenet gwelloc'h gantañ, hag er mod-se e c'hell aessoc'h kavoud e blass ennañ. En tu all da se e vo maian dehoñ, diwezataoc'h, anavoud teñzorioù hol lennegezh.

Hiziw an deiz, ur c'halz a gelennerien, dalc'het kont gante eus c'hoant deskiñ brezhoneg o skolidi, zo aet war ar vicher kelenn yezh ar vro en o skolioù hag o skola-joù.

Ahanta, ewid roñ o gwalc'h dezo, ez eus

bet embannet gant SKOL VREIZH ur metod newez, a vez gwraet LIRZH AR BREZHONEG anehoñ. Savet eo bet ar metod-se diwar teknik an daolenn feltr, hag ez eo A. KORNEG, skolaer ba Kemper, ar mestr-oberour anehoñ. E-diabarzh ur c'hef-kartoñs e vez kavet al lev, an daolenn feltr, deg « planken » gant ar skeudennoù, hag ur vinikassedig, gant un tu KLT hag un tu gwenedeg.

Implijet e vez ar metod TF er memes mod 'vel ur metod « dre selled ha klewed », en ur ober gant ar brezhoneg hebkén. Ne vez ket daw kaoud tredan, na teñwalaad ar sal, aes eo ar metod da gass-digass eus ur c'hlass d'egile, ha gant un nebeud pugnesennoù e c'heller stagañ an daolenn-feltr aes kàer. Arnodet eo bet ar metod ba klasoù ar CE2, CM1 ha CM2. Savet eo bet ar metod ewid klasoù an derez kentañ, ha klasoù isellañ an eil derez. Bez' ema ar metod e gwerzh e stal SKOL VREIZH, 1 plassen ar Marc'hal-lac'h, 29210 MONTROULES.

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moner e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

Diwarbenn gwirioù sewenadurel ar Vretoned

N'eo ket ar wech kentañ deomp komz eus « gwirioù sewenadurel » pobl Vreizh, daoust ma vezer techet, pa vezer lañset e-barzh ar jeu politikel bras, d'ober dreistoll wardro an ekonomiezh. Hag, a-dra-sur, ur bobl o verwel gant an naon ne vez ket he freder gant ar yezh a gomz pe a gomzo : ar pezh a gont ewiti araog peb tra eo penaos ober ewid torriñ he naon. E-pelec'h kavoud ar bara, ar ris, ar maniok ma c'hello milionoù a dud, war an tamm douar-mañ, ober d'an nebeutañ ur pred bemdez ganto ?

Med n'eo ket abalamour ez eo bras divent ezommoù ar bed e-keñver ar bara pemdezieg, eo e ranker lakaad da vont da netra ar c'hudennoù all. Hag en Europ « pinwidig » ma vewomp enni, ma 'z eus tud o verwel a-wechoù gant ar riw (unanig bennag a ra, beb gouañv), ne c'heller ket lâred e verwer enni gant an naon mui. En desped da veur a dra direizh, en desped d'ar c'hoant-kaoud diwanet diwar teil ar gaptalouriezh, en desped da veur a c'hodell goullou e fin ar mis, e c'hell an oll Gornogis, warboues unanig bennag, kargañ o c'hof ur wech bemdez, ha peurliesañ diw wech, teir gwech... Ha gwel-a-se, eveljust, rag ur sac'h goullou ne chom ket en e sav...

Koulskoude, re wir eo iwe ne vew ket mab-den diwar bara hebkén. Bez' ez eo an den un aneval kulturel... Al loened a ya hag a zeu, renet gant o fleg-natur, o klask o boued a-gleiz hag a-zehoù : gwelet e vez ar re a zo bet doñvaet gant an den o kerzhoud en ur c'hwessa peb tra hag o klask diehan un dra bennag da lonkañ : a-res d'an douar e chom o daoulagad, o fri, o beg... C'hoant all ebed enno nemed kargañ o c'hof, enebif ouzh loened all a-wechoù, ha parañ kenetreso ewid o zamm plijadur, hag — ar pezh na ousont ket — ewid peurastenn ar ouenn...

Mab-den ez eus aet un dra bennag en e benn : ar soñj, ar reiz, ar preder. Nag ur samm ponner a-wechoù, bezañ gouest da brederiañ ha bezañ rediet d'henn ober ! Gant ar gomz e tispak mab-den e soñjesonoù, pe ar re eeñañ zo, pe reoù prientet ha peurgempennet. Ha diwar ar gomz e teu ar skrid...

Hag ez eo ar gomz ur benweg etre isili ur gevredigezh ewid displegañ mennosioù, ewid reiñ gourc'hemennnoù, ewid galloud kaoud darempredoù a beb sort etre oll isili ar gevredigezh-se. Hag ez eus meur a venweg, peogwir ez eus meur a yezh : un tri mil bennag hed-ha-hed ar blanedenn Douar, lod komzet gant kant milionoù a dud, lod gant mil den, daou vil...

E Breizh, er bloaz-mañ naonteg kant daou ha pewar-ugent, ez eus, dre vras, teir yezh ma ra ganto ar Vretoned : ar brezhoneg, ar gallaoueg hag ar galleg, homañ diwezañ o vezañ yezh ar Stad, anavezet bremañ gant an oll Vretoned, hag en em ledet war zouar Breizh abaoe ma 'z eo bet aet ar vugale vihan d'ar skol en un doare ingal ha padus. An diw yezh all, ar brezhoneg e kornog ar vro, ar gallaoueg er reter anezi, petra bennag m'int bet yezhoù kentañ, yezhoù istorel pobl ar Vretoned, emma gwall ar-varus o flanedenn dre ma 'z int bet flastret, mouget, ha lazhet tost da vad, dre ma 'z eo bet kasset ar galleg war raog diwar o c'houst.

Gant ar brezhoneg hag ar gallaoueg o kilañ ha lakaet dre vont war o zremenvan, ez eus bet distrujet en un doare divalaw ha direizh perzhioù ur bobl tud, hag ez eo bet rediet homañ d'en em zisober diouzh he ferzhioù kulturel-hi, ha da gemer perzhioù estren. Ouzhpenn-se ez eo bet paourraet a galz glad kulturel an denelezh.

Bras eo amañ kiriegezh ar Stad c'hall, ha rust eo bet an taolioù roet ganti d'ar pobloù lakaet da blegañ d'he youl impalaerel. Meur a c'hounid o deus bet moarvad ar Vretoned o tont da vezañ isili eur ar « Vroad sitoian », mes war dachenn o c'hultur ez eo bet bras meurbed ar c'holl, peogwir ez eus bet fellet da vugale an Dispac'h ober eus yezh Les ar Rouaned kent, ar galleg eta, « yezh ar Frankis »... Piw, e-diabarzh ar « Vroad sitoian », ne vefe ket bet a-du gant ar Frankis ? Hag, alesse, gant ar galleg, yezh (sañset) ar Frankis-se...

Un doare burzhud eo e vefe c'hoazh eus ar brezhoneg hag eus ar gallaoueg daou gantved warlerc'h al lañs bet roet da « yezh ar Frankis ».

Epad kant vloaz d'an nebeutañ ez eus bet gwraet goulennnoù war an ton bras, an heni kentañ bet savet gant **Charles a Vro-C'hall, Charles de Gaulle** diouzh e hanw gwirion (hag a oa eontr da ziasezour ar 5^e Republik) : divergont awalc'h e oa bet ar c'heltiegour **de Gaulle**-se ewid kennig ma vefe kelennet ar brezhoneg... Ne oa ket bet diaes ober e stal d'ur goulenn ken diod-se...

Kant deg vloaz warlerc'h, e welomp re vad e pessort stad truezus emma ar brezhoneg. Lavaret ez eus bet hon eus « ar gwir da vezañ disheñvel », komzet ez eus bet eus « digoll istorel ». Lavaromp ni amañ bremañ : mil boent eo !

Mil boent eo deg mis goude trec'h **Mitterrand**, mil boent eo reiñ d'ar brezhoneg — ha d'ar gallaoueg — an oksijen o deus ezomm, ewito da chom bew, da chom da vezañ yezhoù bew, ha n'eo ket hebkén danvezioù da renabliñ ha da studiañ...

Nag a c'houlennnoù, nag a raktresoù-lesenn, nag a vanifestadegoù, nag a gerzhadegoù ewid lakaad ar brezhoneg da gaoud un tamm plass bennag en deskadurezh hag er radio-tele ! Ewid ar gallaoueg avad, n'eus kasi sort ebed. Da lared eo, nag a amzer, nag a nerzh, nag a arc'hant zo bet ezomm ewid ma vefe roet o c'hoant, un disterrañ, da bobl Vreizh, petra bennag m'eo ken naturel he gwirioù sewenadurel ha ma 'z eo naturel gweled ar mor o'h ober harzoù Breizh war tri c'hostez anezi. Med ar Stad c'hall, ken brudet ewid bezañ bet kawell « Gwirioù Mab-den », ne oar ket petra eo ar gwirioù sewenadurel. Ewiti ez eo, a-berzh ur bobl, ur chañs heb he far bezañ lakaet da flastrañ he fersonelezh evel m'en em ziskouez homañ e-barzh ur yezh, ewid mont da gemer personelezh ha yezh an estren... Sañset, emma ar galleg war zifenn dirag lanw etrevroadel ar saosneg : ra gompreno paotred ar galleg diwar se petra eo ewid ur bobl he yezh, ra gomprenint, na boud ez a a-wechoù Bretoned zo en tu all d'ar musul (hag er-maes eus al lesenn) en o doare da vrudañ kudenn ar brezhoneg, ra gompreno paotred ar galleg eta n'eus ket ahanomp ni Bretoned na tud aheurtet na tud diamzeret, pa fell deomp saveteiñ hor yezh-ni iwe.

Poent bras 'vefe bremañ d'ar gouarnamant newez embann ar wirionez war dachenn ar yezhoù er Stad c'hwec'hkogn : en desped d'ar rouller-friker o vont hag o tont e-barzh ar park Frañs daou-c'hant vloaz zo, en desped d'ar frikeres oc'h ober he labour-distruj kehidadall zo, chom a ra ar Frañs ur Stad meur a yezh enni. Hag ma he deus ar Frañs un tamm soursi bennag gant hec'h enor, ha peogwir e oar huchal ken kreñv ha ken alies ez eus anezi mammvro ar Frankis hag heni Gwirioù Mab-den, ra zeuio da gompren n'eo ket gwall enorus ewiti bezañ bet kehidadall flastreres yezhoù an darn vrasañ anezo koshoc'h ewid ar galleg. Ma 'z eo en em gavet a-benn ar fin marewezh an « digoll istorel », e vefe poent henn diskouez... Ouzhpenn-se ra soñjo an oll e kement-mañ : bras awalc'h eo bered ar yezhoù ewid kement yezh a zo, ar galleg hag all...

